

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večja pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V Celovcu v saboto 27. januarja 1866.

Tečaj II.

Dobra politika — dobre finance

(Dalje.)

Avstrijska politika je bila slaba in finance še slabše. Oglasila se je torej večina avstrijskih nemških narodov in njihovo častništvo, potem tudi državna zbornica z zvestim Šmerlingovim kardelom vseh na videz ustavoljubnih svobodnjakov ter klicala, naj se stari politiki slovo da in nova boljša pot nastopi. Ostal je pa ta glas dolgo časa le glas — vpijočega v puščavi, dokler da se je staro ministerstvo z novim premenilo. Kakor se je pa novi derž. minister koj druge boljše politike poprijel s tem, da je svobodno pot odperl, zbudil je tudi grof Lariš s svojim pervim djanjem v nas veselo upanje boljših časov. Izdal namreč je prepoved, ki je kakor blisk iz jasnega dunajske kreditnice in ž njo vred zlasti dunajske bankirje in denarne velikaše zadela. Kreditnici bilo je prepovedano, da se ne smejo novoletni kuponi delničarjem izplačati, zato ker ni vse po postavi in pravici uravnano in se zlasti bilance krivično delajo, oskerbnitstvu pa zaukazano, naj najprej pravično bilanco ali razmero naredi, vsem sleparijam konec stori, ker postavilo se je premoženja za 10 milijonov več, kakor kar ga je pa v resnici bilo, — in še le potem, ko bo vse po postavi vredjeno, zamorejo se kuponi delničarjem izplačati. To pa je naredilo na borski in med denarnimi velikaši silen hrup, vsi so bili prestrašeni, da malokdaj tako! Zakaj pa to? Kreditnica namreč je največja zaupna naprava, bogato obdarovana in ustanovljena zlasti veliki kupčiji in obertnji v prid. Može pri njej so v vseh denarstvenih zadevah tako rekoč veliki zvonec nosili. Kakor so jo oni godli, tako so plesali navadno zunaj in znotraj deržave. Denarni velikaši so si pridobili neznanško veliko upljiva, zlasti pa so imeli fin. ministra v svojih rokah in delali ž njim, kakor se jim je zljubilo. Tako se je godilo posebno sprednikom grofa Lariša — Brucku in Plenerju. — Ker sta bila oba v vednih

denarnih stiskah in zadregah, morala sta v vsakej sili in potrebi pri teh denarnih velikaših pomoči iskati, zraven pa jim tudi dobre obresti in dobičke dajati in vso vodo na njih mline obračati. S tem pa so se le-ti tako silno razvadili, da je bil fin. minister prava reva in šleva proti njim! Oni so obogateli in postali mogočni, državne finance pa so bile vedno slabše. Ko je novi fin. minister nastopil ter slabo in zanemareno dedščino prevzel, treba mu je koj bilo veliko veliko denarja. Dunajski bankirji pa so ga ošabno prezirali ter mu odrekli vsako pomoč. Tako bil je prisiljen, obertni se drugim in pri tujcih denarja na posodo iskati. In res, dobil ga je za velike obresti, s tem se je pa tudi ob enem ošabnih domačih bogatinov oprostil ter sklenil, njih upljiv zlasti na tuji denar umanjšati, jim povsod bolj na perste pogledovati in sploh vse njih delovanje tako uravnati, kakor tirja postava in pravica, kajti očitna skrivnost je že bila, da vganjajo sem in tje strašne sleparije, da ne rečemo goljufije, kakor se je ravno pri kreditnici godilo, kjer so delilo ali dividendo ne po pravem stanju premoženja merili, ampak po napčnem, vzemši za 10 milijonov več premoženja, kakor ga je pa v resnici bilo. To tedaj se ima po ministrovem ukazu postavno in pravično uravnati in kreditnica zanaprej tako prestrojiti, da bo namenu svojemu zadostovala in občinstvu upanje spolnila, ki ga je v začetku nanjo stavilo. — Javno mnenje pa ministru daje pravo, da je tako globoko s svojim nožem v rano segel in storil, kar je bilo storiti že skrajni čas, ker sleparije so postale že jako zelo navadne. Pa tudi drugim enakim napravam bo ta ukaz svariven zgled. Sploh naj bi pa nehale vse predpravice, ki so se dajale takim napravam, ki so jih potem slabo in drugim v škodo upotrebljevale. Ministru pa bode gotovo vse hvalo pelo, če bo s svojim upljivom blagostanje boljšan in množil!

(Konec pride.)

Slava Slovencem!

V Gradcu 17. januarja 1866.

(Konec.)

Interpelacija dra Razlaga se glasi v slovenski prestavi tako le:

Postave se dajejo, da bi se podložnim v prid vestno spolnovale.

Kako se morajo rabiti ljudstveni jeziki pri sodnijah, za to imajo veljavno moč in vezavna pravila §§. 13, 165 in 166 občne sodnje ravnave, potem dvorski odlok od 22. dec. l. 1835 št. 109, in okolna naredba notranje-avstrijsko-primorske više sodnije od 6. julija 1840 št. 6352, nadalje §§. 123 in 184 reda kazenske pravde, zaukaz visokega pravosodnjega ministerstva od 17. marca 1862 in naposled okolni razpis Njih prevzvišnosti sedanjega državnega ministra od 31. julija 1865, po katerem ima uradnik z ljudstvom v njegovem jeziku občevati.

To pa tirjajo potreba in sila, državna previdnost, moralni red, naravni napredek in zagotovljena enakopravuost vseh narodov naše velike avstrijske domovine po besedah presvitlega cesarja, ki je rekel: „Enaka bremena, enake pravice!“

Te postave in naredbe se pa ne spolnjujejo po vseh krajih slovenskega Štajerja in da si tudi se odkritoserčno in očitno priznava, da si je veliko uradnikov marljivo in s pridom potrebno znanost v obedveh deželnih jezikih pridobilo ali da si zanjo prizadevajo, vendar pa se tudi zapazuje, da se to ne godi tako splošno in v toliki meri, kakor je potreba in dolžnost in kakor bi se to gledé na prej ko pred 10 leti doveršene slovenske prestave skorej vseh državnih in deželnih postav goditi zamoglo. Da je res temu tako, dokazuje nam pritožba srenjskih predstojništev v gornjegraškem okraju od meseca decembra l. 1865, ki sem jo ravno kar prejel, in pa častništvo. Zapisniki se s Slovenci, ki so le svojega maternega jezika zmožni, še zmerom pišejo se pogostoma pa poveršno v nemškem jeziku, pisma in naj-

Besednik.

Vzajemni pravopis množi knjige med celim slovanskim narodom radi znižane cene.

Slovanski narod od večstoletnega težkega jarma tlačen in grozno nesrečen začel je resnobno misliti, kako bi se ga znebil in si svoje žalostno stanje zboljšal. Tu pa ni drugega pota, kakor omika. Za omiko je dvoje potrebno: Šole in knjige, za oboje potreben je pa zopet denar, kterega je zdaj med Slovani prav pičlo, kajti ptujci so nam ga odnesli. Šole bi še bile med nami in to za naš denar; le škoda, da še niso povsod naše, ampak one so še na mnogih krajih nemške, ktere nam pa več škode kot dobička dajejo, posebno s tem, da Nemcem pot pripravljajo, kedar oni na Slovansko — ovce strič pridejo. Pa kakor koli se je nemščina med nami vdomačila, je vendar še tudi veliko tacih, ki znajo slovenski brati, slo-

venskih knjig pa nimajo! Da, nahajajo se še med Slovani male in velike duhovnije, ktere že veliko let šole imajo, pa en sam otrok bi lakho vse njih slovenske knjige v košku odnesel. Kaj je tega krivo? Vzrokov je mnogo, ali najpoglavitejši je ta, da so slovenske knjige predrage. Da se kaka spisana knjiga zamore na svetlo izdati, mora si pisatelj svest biti, da bo najmenj 400 iztisov razprodal, ako hoče brez škode biti in ako hoče še za svoj trud in za knjigarja kak novčič vjeti, mora knjigo že precej drago nastaviti. Veliko več natisov založiti pa ni varno, ker bi se potem lahko zgodilo, da bi se vse ne prodalo, ako pisatelj že popred dovolj naročnikov nima, kakor n. pr. družba sv. Mohorja, kajti naš zdanji pravopis le premalo ljudi obsega, torej izdatelju družega ne ostaja, kakor malo iztisov založiti, pa tiste pe viši ceni prodajati. Ne morem pa tudi zamolčati, da so naši tiskarji predragi možje, ako jih onim v Ameriki primerimo, torej je pač škoda, da se je blaga*) in modra

misel razkadila, v Celovcu za družbo sv. Mohorja posebno tiskarno napraviti. Ali se ni tudi velikrat prigodilo, da so predrage knjige neprodane na kupu ostale? Pri takih knjigah ima pisatelj zgubo in ljudstvo nobenega hasna. To nadlogo čutijo vsi mali slovanski narodi, kteri svoje posebne pravopise imajo in so torej izmišljali, kako bi se tej pomagalo; ali škoda, da niso na pravi pripomoček zadeli! Matice so za najboljši lek spoznali, to ravno imenovano knjižno dragoto odverniti in zares prikazale so se velike velike zaloge na Českem, Slovaškem, Hervaškem, Kranjskem in še na več drugih krajih; ali bodo pa te vstvarjene matice tudi toliko hasnile, kolikor od prebujenja slovanskih ljudstev pričajo, tega si pa ne upam terditi. Matice bodo sicer ročne spise v natis spravljale, ali one vendar le ne bodo zamogle knjige v svojo škodo po nizki ceni prodavati, sicer bi se same pokončale ali vsaj zadolžile, temveč ker morajo svoje skerb-nike in tajnike plačevati. Če bodo pa matične knjige ravno tako drage, kakor nematične, pela se jim bo pa tudi tista, kakor drugim, da bodo leta in leta neprodane se

*) Če Bog da, se bo vendarle vresničila. Vredn.

navadnije vloge in odpisi dajejo se slovenskim strankam v jeziku, ki ga one ne razumejo, ker tudi advokati in notarji niso povsod slovenskega jezika v besedi in pisavi zmožni, dasiravno so morali po postavi izpričati se, da ga znajo.

To pa ravno prizadeva slovenskemu ljudstvu veliko nepotrebnih stroškov za tolmače in druge posrednike ali mešetarje, ker je sem in tje navada poslednje po 2 gld. plačevati. Da pri pomanjkljivem znanju slovenskega jezika v besedi in pisavi, dokazuje večkrat tudi pravica škodo terpi, dokazuje se to lahko iz djanskega življenja.

Tej napaki se pa lahko v okoliščinah pride, ako se precej dotične postave spolnjujejo s tem, da se zapisniki pišejo v jeziku tistega, ki je zasliševan ali izpraševan, in da se obrok postavi, dokorej se imajo uradniki slovenskega jezika naučiti, — sicer naj se pa prestavijo.

Ljudske šole še vedno niso času in potrebam primerno uravnane. Nekateri učenci v glavnih šolah na slovenskem Štajerskem niso zmožni slovenskega jezika celo nič, drugi pa ne toliko, da bi zamogli v njem poučevati, razlagati in primerjajoče slovnico učiti. Tako se prigodi le prevečkrat, da mora en del učencev v nauku zaostajati ali pa še celo brez vsega uspeha šolo zapustiti. — V srednjih šolah ni celo govora o tem, da bi se vsaj za nekateri predmeti v slovenskem jeziku prednašali, da, marsikateri učenci se še celo popolnoma slov. nauku odtegujejo, dasiravno bodo s časom na slov. Štajerskem službe iskali. — Na c. kr. graškem vseučilišču, ki ga je blagodušni nadvojvoda Karol za Štajersko, Koroško, Kranjsko in Goriško ustanovil . . . ut, qui plures easque ampliores diversarum nationum et linguarum provincias possidemus . . . subditorum nostrorum in re litteraria utilitati, paterna nostra sollicitudine providentes, facilius bono publico, ubi et quando opus est, accommodare et avitam et catholicam religionem inviolatam conservare possimus . . . ni še vedno nobene stolice za slovanski jezikoslovje, kterege vendar poučevanje v slov. slovnici za začetničarje ali pervence nadomestiti ne more. Ravno tako tudi še ni v slov. jeziku stolice za pozitivno pravo in djansko mu rabo, da bi se ga učili in vadili tisti pravoslavci, ki bodo enkrat med slovenskim ljudstvom uradovali, dasiravno se zahteva, da so dijaki tudi v drugem deželnem jeziku primerno pripravljani za djanske izpite vsaj iz nekaterih predmetov.

Vselej zvesti Slovenci stavijo svoje zaupanje na razsvetljeno in pravično vlado ter pričakujejo, da bode ona njih pravičnim zahtevam prej ko mogoče zadostila, zatorej se pa tudi podpisani derzne vse to visoki vladi naznaniti in jo uljudno vprašati:

1. Ali je visoka vlada volje, enakopravnost jezikov v šoli in uradu gledé na Slo-

vence na Štajerskem po zdaj veljavnih postavah s prikladnimi naredbami na upravnem potu v djanju izpeljati?

2. Ali je visoka vlada volje, sosebno c. kr. uradnijam, advokatom in notarjem zaukazati, naj ustmeno in pisмено občujejo s slovenskim ljudstvom v slovenskem jeziku, in, da bi se popolnoma naučili slov. jezika, odločiti jim rok, do kterega naj se ga nauče?

3. Ali je visoka vlada volje, vsem tistim učnikom v glavnih šolah na spodnjem Štajerskem, ki niso slov. jezika v besedi in pisavi zmožni, zaukazati, naj se ga v odločenem roku djansko priučé, da bodo zmožni v obeh deželnih jezikih učiti?

4. Ali je visoka vlada volje, gledé na potrebsčine Slovencev učne predmete na graškem vseučilišču časom primerno razširiti in po besedah vseučilišnega ustanovnega pisma za prilično izobraževanje učéce se mladine vse potrebno zaukazati?

V Gradcu 16. januarja 1866.

Dr. J. Razlag s/r.

Tako interpelacija. Obljubljen nam je najo skorej odgovor. Da bi se pa le spet vlada preveč ne opirala na naznanila uradnij, ki jih bo gotovo o vsej tej zadevi natanko izpraševala, tembolj naj bi pa pozvedela in gledala na to, kaj ljudstvo pravi. Gotovo jej bodo vsi srenjski predstojniki in odborniki tako odkritoserčno svoje potrebe in zahteve razodeli, kakor so to storili možje iz gornjegraškega okraja, kterih pritožbo je „Slov.“ oni dan naznanil. Da bi jih le tudi drugod kaj nasledovali!

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju dne 23. januarja. — z — (Deželni zbori. Tukajšnji centralistični časniki. Napoleonov prestolni govor. Razne novice.) Po raznih časopisih se je pisarilo, da bodo deželni zbori takraj Litave v kratkem razpuščeni in da k večjemu bota še zborovala češki in gališki do konec prihodnjega meseca. Če tudi ta novica ni ravno verjetna — preveč bi tudi spominjala na Šmerlingove čase, kteri, kakor je znano, deželnim zborom ni bil velik prijatelj, ampak je le hotel svoje ljubljence v „Reichsrathu“ zbrane imeti — vendarle se nekako kaže, da tudi ministerstvo Belcredi si ne more kako pomagati, ker v njem že res preveč dualistični duh veje. Deželni zbori pa so tudi, vedoči, da jim ni več dolgo časa odločenega v zadnjih dnevih se vrlo trudili, svoje notranje zadeve v red spraviti. Nemški tako zvani ustavoljubni zbori le malo zanimivih reči obravnujejo, vendar se pa tudi pri njih vidi, da niso kar nič zadovoljni s Šmerlingovim volilnim redom in dunajski zbor pomenko-

val se je že o prenapredbi volilnega reda; tim več se pa slovenski zbori trudijo, da bi za svoje dežele kaj prida storili. V gališkem zboru se je, žali Bog, zopet zbudilo prepiranje med Rusini in Poljaci, ker nekateri Poljaci pod vodstvom grofa Borkovskega nočejo popolne enakosti in veljavnosti maloruskega jezika s poljskim spoznati. Da bi pač Poljaci pomislili na tužne čase Šmerlingovega ustavnega centralizma, ali pa na poprejšno Metternich — Bachovo dobo, ko tudi njih jezik ni vžival kaj posebnih pravic, ampak je vse ječalo pod jarmom razširjajoče se nemčije. Tim veselejšje se obnašata češki pa moravski zbor. V obehdeh zborih imajo narodnjaci večino in se kaj vrlo poganjajo, da bi se trdno ustanovilo ustavno življenje v deželnih zborih. V češkem zboru imeniten je predlog zavolj prenapredbe volilnega reda in Riegerjev zavolj enakopravnosti jezikov na praškem vseučilišču. Jako zanimivo bi gotovo bi bilo te razne zahteve in predloge naših sevrih bratov, kakor tudi Slovencev na kranjskem in štajerskem zboru, bolj natanko poznati; posebno za nas Slovence bi bilo koristno, ako bi govore naših poslancev natanko po časnikih dobivali, pa manjka nam dnevnika, da bi imel toliko prostora jih prinašati. Ljubljanski „Triglav“ in „Novice“ prinašajo še govore iz kranjskega zbora. Slovenci na Štajerskem niso še vedno tako srečni da bi tudi govore svojih vrlih poslancev čitali. Nemški graški časniki nam le malo ali nič o tem ne povedó. Da bi pač v kratkem imeli dnevnik slovenski, kteri je nam potreben kot ribi voda! Hrvatje imajo 3 dnevnike a mi nijednega!

Tukajšnji listi se kaj grozijo nad napredovanjem in nad dobrim vspehom interpelacij in predlogov slovanskih poslancev na dež. zborih, posebno pa obedve „Presse“ v tako zaničljivem duhu o Slovanih pisarite, da je res čuda, da se še tukajšnjim čitateljem ti listi ne studijo; ali dunajski „Spießbürgerji“ se malo pečajo s politikom, njim je vse, kar berejo, „sveto pismo“.

Napoleon je zopet govoril in sicer, ko je francoski zakonodajni zbor odprl. Njegov govor je jako jasen, vendar pa pohleven in miroljuben. Vse se bode, kakor pravi, v miru končalo. Italija se krepča, in sveti Oče bode vendarle svojo moč obdržal; francoski vojščaki pridejo v kratkem iz Mehike nazaj, ker je prestol Maksimilijanov že na terdnih nogah; kar se Nemčije tiče, pravi, da bode čisto nevtralen; v notranjem je vse v najlepšem redu, finance dobro stojijo, ljudsko izobraževanje se množi itd. Da bi se le to prerokovanje tudi vresničilo!

Tukajšnje društvo: Jednota sv. Metodije, lepo napreduje, akoravno mu ni, kakor je vaš dopisnik pisal, kardinal Raušer protek-

po knjigarnicah valjale, da bodo mervta zaloga brez obresti. Se ve, da bodo udje matični svoje knjige dobivali ali ti matični udje niso še celi slovanski narod, in ne vem tudi če bodo vsi ti pripravljani in zmožni svoje od matice zadobljene knjige vsem inim matičnim sorodnikom posejevati, da bi tako ves narod od matice zaželeni dobiček imel. Mislim, da mi nihče v besedo segel ne bo, ako rečem, da je še neizrečeno veliko takih, kteri znajo čitati in bi radi knjige v roke jemali, ko bi jih imeli, pa 50 gld. naenkrat ali pa vsako leto 2 gld. plačevati vendar le ne morejo. Po takem smem terdit, da so matice svojim udom koristne, za občinstvo so pa le toliko, da premožni priložnost imajo, sebi knjige omisliti, ktere je matica priobčila in ktere bi brez nje morebiti nikoli na svitlo prišle ne bile. V Zagrebu je dosti lepa in bogata matica (lepa hvala vsem, kteri so jo setemljiti pomagali); ali njene knjige nisokcenejšje od drugih nematičnih. To sem pa le zato povedal, da bi dokazal, da matice knjižne cene pri takem stanju znižati ne morejo, — nikakor pa, da bi jih grajal. Ker se pa pri slovanskih narodih

zdej le zato gre, da bi oni veliko knjig v roke dobili in se po tem potu omikati zamogli, je potreba zdej na tak pomoček misliti, kako bi se knjižna cena znižala. Knjižno in časniško ceno znižati, je tudi zato neizrečeno močno potreba, da bi z njo ptuje, ezične knjige in časniki spodrinili, kteri nam zdej narodno omiko le kalijo in pa Slovani s tem le bolj ptuje slovstvo podpirajo, svoje pa zanemarjajo. V tej reči bodo vsi nauki, vse pisarije in prepričevanje občinstva bob ob steno, dokler ne bo cena slovanskega slovstva proti ptujemu zdatno znižana, kajti ljudstvo zlasti v sedanjih časih, gleda le na to, da dobi berilo za majhin denar, naj bo ono potem kakšno hoče. Kako bi se pa cena našega slovstva zdatno znižati dala? Za tapripomoček je sam večni Bog skerbil s tem, da je sinom Slave pol sveta podaril, tako da take velikosti skorej noben narod na vsem svetu nima. Ker se cena pri knjigah le samo tedaj znižati da, ako založnik ogromno število iztisov založiti more, to je, da si je svest, da jih bo tudi prodal, in ker je slovanski narod tako ogromnega števila, da noben drug

ne tako, tedaj za znižanje knjižne cene boljšega pripomočka ni, kakor je ta, da se slovanska ljudstva, ktera se zdej v pravopisu ločijo, vsa enega pravopisa poprimejo, ker potem bi se ne pisalo samo za 1½, temuč za najmenj 70 milijonov ljudi in od vsake knjige bi se moglo namestu 400, še več kot 15.000 iztisov založiti. Če bi kdo kak boljši pripomoček vedel, knjižno ceno znižati, kakor je ta, tistega pa prosim v imenu vsega slovanskega naroda, naj nam ga razodene; vsa slovanska ljudstva ga bodo častila in v svoje zlate knjige vpisala, da, postavila mu bodo spominek, da še svet tacega videl ni! Ko bi se kedaj knjižna in časniška cena znižala tedaj se bodo tudi knjige in časniki med slovanskim narodom toliko bolj množili, kolikor jih bo nižja cena priporočala Zginiti bodo pa tudi morale ptuje knjige in časniki; kajti do tako nizke cene ne bodo zamogli Nemci in drugi ptujci svoje slovstvo znižati, kakor Slovani, ker jih tudi toliko ni!

tor: to je bilo le od tukajšnjih listov izmisljeno. Škof Jirsik podelil mu je 100 gld.

Tudi na Dunaju se zdaj slovensko telovadsko društvo „Sokol“ ustanavlja, udov je že nad 800.

Tukajšnji Slovenci bodo prihodnji mesec spomin Vodnikov in Prešernov dostojno praznovali. Kaj več o tem prihodnjic. *)

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Pojasnilo.) V 5. številu letošnjega „Slovenca“ je stal na ravno tem mestu sestavek pod naslovom: Spet tolmači. Slišimo, da se temu sestavku misel in namen podtika, ktereja ni imel nikoli in kateri pisatelju še na misel ni prišel. Kakor že nadpis „Spet tolmači“ kaže in priča, imel je sestavek le ta in edino ta namen, da bi dokazal, kolika težava da je, sodnijske zadeve s Slovenci obravnavati po tolmačih. Naj ima visoka sodnja še toliko dobro voljo, vendar je težava reči dobiti si za tolmača človeka, ki bi dobro znal in vedel, kako se tu in tam po celem Slovenskem govori. Ravno to priča ja tudi vsakdanja skušnja in pokazala je tudi sodnijska obravnava, o ktereja je sestavek govoril.

To in samo edino to, bil je „Slovenec“ namen, — vsaka druga misel je bila daleč daleč od nas. —

Iz Celovca. (Novi advokati; M. Gaube; poslanec in partibus; fotografije; posli.) Imamo nove advokate za Štajersko, Koroško in Kranjsko. Nanznamo imena onih, ki pridejo v slovenske ali nemško-slovenske kraje: Dr. Janez Srnc priče v Kozje, dr. Edmund Langer v St. Lenart v slov. goricah, dr. Jožef Velugin v Beljak, dr. Val. Pavlič v Lukovci in dr. Val. Preuz v Kamnik. — Mih. Gaube je bil 21. oktobra l. l. pri deželnej sodnji v Gradcu na smert obsojen. Ko mu je bila razsodba oznanjena, prašal je po slovenski: „Was für eine Strafe bekomme ich“, tako se bere v „Tagesposti“ od 23. okt. č. 243. To je povedal „Slovenec“ in okt. č. 243. po njem tudi vse hvale vredna „Zukunft“, zdaj pa je hud oženj v strehi! „Zukunft“ je dobila od same dež. graške sodnije uradno pojasnilo, v katerem se terdi, da se kaj takega v Gradcu ni godilo: na „Slovenca“ in „Zukunft“ je pa planil graški „Telegraf“ in za njim tudi naša prijatelja „Celovčanka“. Mi pa le pohlevno prašamo, ali je to, kar je pisala „Tagesposta“, res ali ne? Ako ni res, zakaj je niso prijeli, da trobi take laži po svetu? Ako je pa temu res, da se je to v Gradcu zgodilo, ni pametno v tej reči še bolj brodirati: Zamorec se ne da umivati! — Dobili smo državne poslanca in partibus, ravno tisti gospod baron Herbert je, ki je predlog naredil, naj se napravi protest proti septemborskemu manifestu. On je pravi „Verfassungsfreund“ in bode po vsej moči branil „Verfassung“. Ta „Verfassung“ pa, od ktere se g. baronu sanja, pokopana je gotovo in radovedni smo, kam se bode g. baron v državnem zboru vsedel? Prej ko v sredo — med dva stola, ker ni državnega zbor! — Fotografije se še kažejo jutri, naj nihče ne zamudi te priložnosti, kaj lepega viditi za bornih 10 krajcarjev. — Kradejo po deželi tako, da ni več varna živina v hlevu. Svinje in krave so že pokradli in vse koj tam blizo pri hišah zaklali. Ni se pa tudi čuditi: Posli so razvajeni, zdaj jih pa več kot tisoč službe nima, zato je hajdimo krast! —

Izpod Krima. — („Akti“, ki jih ljubljanski poslanci pri sedanjih interpelacijah želé). Ko sem bral v „Triglavu“, da slovenski naši poslanci želé, naj bi se jim pokazali „akti“ zastran Wastlerja in Tušeka, sem si mislil: Javeljne jih bote dobili?! Ali pa veste, kaj so „akti“ po slovenski? Bog vedi; — kar je, to je! — Pri tej priliki prišlo mi je na misel, kar

je skusil neki učitelj na sloveči slovenski gimnaziji, kjer sem tudi jaz svoje dni vžival blagre nemške kulture. Imel je namreč v nekem razredu učenca brata. Neki dan mu reče ravnatelj: „Vaš brat prosí za to in to ustanovo ali štipendijo, jaz ga hočem zánjo odmeniti; ako vas ne stane pretežko pot k. g. šolskemu svetovavcu, storite jo, da bude nanj pozoren“. Učitelj gre, prosí in pové tudi, da mu je g. ravnatelj tako svetoval, in da ga bude on za omenjeno vstanovo odločil. G. svetovavec mu obljubi, da hoče storiti, kar bude mogoče. Štipendije brat ni dobil, akoravno je bil tedaj tretji, součeneec njegov pa, kteremu je došla ta sreča, še le eden in trideseti v redu. Učitelj se za to ne zmeni; ali, ker mu nekdo pove, da je nekaj posebno čudnega pisal o tej reči g. šolski svetovavec o njegovem bratu, ga miška izvedeti, in res spozna, da je g. šolski svetovavec storil vse, karkoli je bilo mogoče zoper učenca brata. S tremi stavki, kakor mi je že lani razodel, ga je podrli, izmed kterih se je tretji glasil: „der nach der von der Direktion nachträglichen brevi manugemachten Aeusserung nicht sonderlich empfohlen wird“. Ki vrag, si misli! Ali me je vodja kot pravi nemec v april poslal? Loti se ravnatelja samega ter zahteva, da učenca da tudi v resnici v spričevalo slab red, ako ga zasluži. Ravnatelj tají, da bi bil kaj „brevi manu“ govoril z g. svetovavcem, ter pravi, da nima nič zoper brata, in ako bi kaj imel, bi bil tudi povedal. To učitelja še huje vname, da gre k g. deželnemu poglavarju in mu potoži, kaj da se mu je prigodilo in kaj da je g. ravnatelj povedal, ter mu po svoji vesti reče, da je izmed tistih treh stavkov a.) lažnjiv, in b.) krivičen in c.) neresničen, ker ima v sebi gotovo obrekovanje. Ker učitelj nič drugega ne zahteva, obljubi, mu g. dež. poglavar, da hoče sam v „aktih“ pogledati in mu to o priložnosti povedati. —

Naj mu pové ali ne pové, sem si mislil jaz, ko sem to reč slišal, akti so akti — kaša je vpihana! Radoveden, kako bude konec leta dovršil tisti „nachträglichen brevi manu nicht sonderlich Empfohlene“, pozvedel sem, da je dobil izvrstno spričalo in hvalne nrave. Po tem še le mi je šla po glavi ta reč, in večkrat sem si mislil: a.) kako vest ima pač človek, ki tako pisari po „aktih“? b.) ali ni dolžen po veri in nravi prav za prav v takem prigodku poravnati? in c.) kako ravná tak svetovavec pač v dragih rečeh? — Hvala Bogu! Kakor je dobro, da nam je Bog prihodnost prikril, tako dobro je, da so nam prikriti velikokrat „akti“, ker sicer bi nam šli lasje po koncu in mravljinci po udih. Tako si misli, predragi „Slovenec“, tvoj dopisnik izpod Krima.

Iz Halož. *) R. B. (Zagovor sestavka „Ubože učilnice“.) Mili nam „Slovenec“ donáša v 96. št. na zadnji strani „Poslano“ iz Cerkovca pravilno: iz Cirkovec od g. A. Nagija dekana, zoper moj sestavek „Ubože učilnice“. Moja neznamna malenkost se je predrznila reči, da imajo ljudske učilnice koreniko v narodu, kar še tudi sedaj trdim; naš narod je krščansko-katoliški in vselej zvest podložnik avstrijskemu žezlu, tedaj isto, kar vi g. N. mislite. Pojasni se to s primerom. Pri sv. Barbari v Haložah stoji velika in košata lipa. Ker ima koreniko v haloški zemlji, sme se jej reči haloška lipa, Haložani pa so sami krščanski katoličani, tedaj svobodno rečem, da rečena lipa ima koreniko v krščansko-katoliških Haložah, in ker se Haloze štejejo k avstrijski državi, mi je dovoljeno reči, da ona lipa ima svojo koreniko v krščansko-katoliških Haložah, v avstrijski državi. Tako tudi naše ljudske učilnice, imajoče koreniko v narodu, so krščansko-katoliške in državne. Pozabili ste omeniti še, da stopivše pod vladino

oblast postale so nemčevavne in se sedaj se vidi nemško-slovenska slovniča in berilo, kar bi Vi morali vedeti kakor nadzornik, in le zoper to presneto nemčevanje se borimo na vso moč in silo. Pravite, naj imajo učilnice crkvenih, državnih in narodnih nadzornikov. Ne morem najti vzroka, zakaj po več iz vsake vrste; menda zato, da bi se lepše gojilo birokratstvo? Jaz sem edinega nasvetoval in sicer znanstvenega in značajnega in ta zamore vsem trem pridevom zadovoljiti, ker omikan, znanstven in značajen Slovenec je dober katoličan in zvest Avstrijan, kaj pa drugega hočete? Ali menda želite nadzornika Slovenca, ki ni katoličan, ni Avstrijan, katoličana, ki ni Slovenec ne Avstrijan, Avstrijana, ki ni Slovenec ne katoličan; to je potrebna doslednost iz Vašega umovanja. Vi nam priporočujete spoštovanje deveterodeželnih nadzornikov; dobro, tudi mi jih cenimo, kateri ceno imajo. Naši moliki, ktere čestimo, so pa le vednost, močnost in pravnost, vse drugo nima vrednosti za nas; mi se borimo z umom zoper temo, mračnjaštvo, birokratstvo in nemškutarjenje. Pustimo li vse, kakor je bilo, ne moremo se napredka nadjati; koliko pa je omike treba našem ljudstvu, vé vsak Slovenec dobro, najbolje pa Vi g. dekan v svoji župi. Kdor budi, pravico dobi; mi moramo budeti nad nadzorništvom naših učilnic, ker ljudstvo je neizrečeno zapuščeno in nevedno; do l. 1850 niso mu učilnice ničesar koristile, pozneje nekoliko. Mi tedaj želimo in zahtevamo poboljšek v vsakem oziru. Čerteto zapoved tudi mi znamo in jo tudi spolnjujemo, pa prevelika ponižnost je kriva, da smo tako globoko zabrazdili s svojimi učilnicami, nemčevanju pa se nikdar uklanjali ne bomo, naj si prihaja od kogar koli, ker vselej je krivično, marveč ga bomo trdno odbijali z umom in zakonom, dokler bude tekla nam po žilicah junaška slovenska kri! Kar o mesečnih ali četrletnih izprašavah govorite, v ničemur ne ovrne mojega mnenja; ponavlja se boljše v večih oddelkih, in tu se vidi, koliko učenec premore. Spet jo povem, da so že gimnazije imajoče gotovo mnogo jakše učnjake vodnike, davno zavrgle take nespretnosti, saj ni polletnih niti celoletnih izpitov, razun z učenci, ki med prvim in drugim redom plavajo. To se gotovo ne bi zgodilo, ako bi mnogokratni izpiti toliko koristili donašali. Opominjate nas na pokornost, in Bog bo že dal, da bodo rodili vspeha. Čutimo, koliko so ga rodili. Ta nasvet se mi zdi, kakor molitev neke babice, srčno preseče, da bi ji Bog dal tèrno dobiti, pa nek možak slišavši tako molitev poprašajo: Mati, ste li stavili? Ne, pa pri Bogu je vse mogoče. Temu podoben je Vaš nasvet. Gotovo boljši je ta: pomagaj si sam, in pomagaj ti bude Bog. Jaz se nikoli nisem pečenih golobov z zraka nadjal; delati je treba in sicer modro ter umno, Gospod pa podeli svoj blagoslov. Tako že mi od davna mislimo. Načelo večine znanstvenih in značajnih Slovencev stoječih na višini sedanje omikane dobe (o drugih tu ni govora) je, da bodo naše ljudske učilnice narodne in ako je to, so tudi krščansko-katoliške in državne; doslé pa so bile krščansko-katoliške, crkvene, državne, cesarsko-kraljevske, nemškutarke, zapustivše nam narod v grozni nevednosti. Načelo naše je, da se morajo popraviti, bodi si komu povoljno ali ne. Ako pravite, da ste se iz ljubezni do gospodov učiteljev oglasili, ne najde se ni črka, s katero bi jih zagovarjali ali branili; pa tudi mislim, da bi se za tako zagovorništvu učitelji prelepo zahvalili. Vse to pa, kar se je o tej zadevi pisalo popolnoma izpričuje mojo sodbo o ubožtvu ljudskih učilnic.

Iz slovenske Bistrice. 24. jan. — k. (Zaupnica deželnemu zboru — od kod in od koga?) Nezaupnica, ki jo je poslala velika večina volilcev mariborsko-slov. bistriško — šent-lenarskega okraja g. Feyrer-ju in Lešnik-u, osupnila je neki zelo ta dva gospoda. Nista si mislila, da bi na

*) Lepo prosimo! Vredn.

*) Zavoljo pomanjkanja prostora zakasnjeno. Vredn.

Štajerskem kaj takega mogoče bilo. Odstopiti jima vendar ni volja, posebno od kar je Feyrer še celo državni poslanec — in partibus infidelium! Tudi so ju Nemci nagovarjali, naj le še ostaneta, ker menda že vohajo, da pri novi volitvi ne bo nič več ne Feyrerjev ne Lešnikov. Zato so po naših nemških časnikih raztrošali, da je nezaupnico jih le samo 250 izmed 80 tisoč prebivavcev podpisalo in da je še teh mnogo le podkrižanih, da tedaj le velika manjšina volivcev je poslala nezaupnico, da pa jih bo gotovo velika večina izrekla svoje zaupanje do nju. Pričakovali smo zato, da bodo naši protivniki vse žile napenjali, napraviti kako nasprotno demonstracijo, da bi se spet rehabilitirala čast napadanih gospodov in se očitno pokazalo, da cela nezaupnica le izvira iz glave nekterih nemirnih agitatorjev, da pa naš narod od tega nič noče vedeti. In res! Danes beremo v „Tagesposti“ neko zaupnico, od ktere se nam pripoveduje, da so jo poslali volilci mariborsko-slov. bistriško-šent-lenarškega okraja — komu? Gosp. Feyrer-ju in Lešniku? Tega vendar ne, ampak dež. zboru za njegovo krepko postopanje v ustavnem pitanju. H koncu te zaupnice se samo bere: Folgen die Unterschriften; pa kdo da je podpisal in koliko da jih je podpisanih, nam nikdo ne pové.

Poprševal sem zato po naši okolici in pozvedel, da v celem slov. bistriškem okraju od te zaupnice nikdo nič ne ve, in da jo tedaj tudi nijeden volivec celega našega okraja ni podpisal! Tudi iz šent Lenarta jih menda niso 10 podpisov skup spravili; kar jih je podpisanih, vlovili so jih v 5 ali 6 občinah blizo mesta Maribora. Pa jako dvomim, da so jih skup spravili 100 podpisov. In ti ljudje, ta res ogromna manjšina predrzne se govoriti v imenu vseh volivcev! Ali to ni najhujša sleparija? In tako postopanje se še hvali v nemških časnikih. Na nezaupnici bilo je podpisanih v tukajšnjem okraju 130 poštenih kmetov, med njimi 35 občinskih predstojnikov. Vsi so lastnoročno svoje ime podpisali in so dobro vedeli, kaj da storijo. Samo v nekterih pohorskih občinah so mislili, da morajo podpisani biti vsi večji kmetje in tako je prišlo, da so se nekteri podkrižali. Nemški časniki pa so koj vpili, da je večina podkrižanih, kar je nesramna laž! V šent-Lenartu se jih je podpisalo 80, vsi lastnoročno in ravno toliko menda tudi v mariborskem okraju. Celi ta volilni okraj šteje 80 tisoč prebivavcov v 180 občinah, ima tedaj okoli 200 volilnih mož. Od teh je gotovo 130 na nezaupnici podpisanih. Koliko pa jih je neki na zaupnici? Ne verjamem, da jih je 10! Ali je po tem takem čast g. Feyrerja in Lešnika rehabilitirana, vsak lahko sodi. Sicer njun mandat le eno leto še trpi in potem se bo že pokazalo, na kateri strani da večina stoji!

Deželni zbori.

Koroški. V 22. seji se je tudi posvetovala zbornica zastran tega, kako naj se prenaradi cestna postava. Pred letom 1852 so občine ali srenje same svoje ceste ravnale in oskerbljevale, — od l. 1852 pa to spada v deželne zadeve in za ceste se jemlje denar iz dež. denarnice. Pa strah in groza je, koliko denarja ceste deželi snédo: Vsako leto 60 do 70.000 gld.! To se mora prenarediti, in sicer tako, da bodo cestni okraji le podpore iz dež. denarnice dobivali. Te podpore se prerajtajo na 37.000 gld. za eno leto, kar je vendar le polovica manj kakor popred. Koliko podpore ta ali uni cestni okraj dobiva, odločuje dež. zbor in dež. odbor mora vsak cestni okraj izkazati, kam in kako je podporo porabljal. — Dalje se ceste ločijo v dve vrsti: v okrajne ceste in deželne ceste. Za deželne ste spoznane samo dve: cesta skozi zilsko dolino in cesta iz Velikovca proti železni Kapli. 58 jih je pa spoznanih za okrajne ceste.

Za okrajne mostove so spoznani samo štirje. V 22. seji se je pa odločevalo, odkod in kako se morajo ceste oskerbljevati in ravnati. V 26. seji naznanja dež. glavnik, da je svitli cesar adreso zavoljo Rudolfove železnice blagovoljno sprejel in kupčijskemu ministru zaukazal, naj to imenitno reč kolikor mogoče podpira in pospešuje. Ministri Belcredi, Lariš in Wüllersdorf so neki kaj prijazne besede in misli zastran železanice izgovorili. Se ve da je dež. zbor vsa ta naznanila kaj veselo sprejel. — Cesarski namestnik sporoča dež. zboru načert vodne postave, ki obsega 105 paragrafov. Ta postava je kaj imenitna in želimo, naj jo dež. zbor dobro pretresa na vse strani. Ali mu pa le ne bode časa zmanjkovalo? Sel je glas, da bodo dež. zbori konec tega meseca prenehali. Če je temu res tako, naj se imenitna postava prenese na prihodnji zbor, to je boljše, kakor da se kaj stlači na nos na vrat! —

„Slovenec je večkrat omenjal, kako nerodno in čudno so volilni okraji osnovani. Veseli nas, da so jele dohajati pritožbe in prošnje deželnemu zboru. Po naših mislih se bode le tako izdatno pomagalo, ako se ves volilni red prenaradi; tega posla se pa naš dež. zbor menda ne misli poprijeti, vsaj do sedaj od tega ni duha se sluha. Ako se pa vendar le kaj zgodi, priporočamo ta le pravila: Okraji naj niso preobširni, torej naj volijo po enega poslanca, — naj volijo ljudje ene narodnosti skupej, — naj se denejo v en volilen okraj tiste vasi, katerih prebivalci večkrat med seboj občujejo.

Gališki. Kaj važen predlog je one dni vseučiliščini rektor g. Majer zbornici podal. On namreč zahteva, naj Ruska premoženje Krakovskega vseučilišča poverne. Zavolje te zadeve so že bili diplomatski dogovori l. 1850 in še l. 1862 bila je objubljena posebna komisija, ki naj to reč preiskuje, — ali do zdaj se še ni nič zgodilo. Nadjamo se, da bode zdaj bolje. — Drugi poslanec, z imenom Triescakovski, je predložil, naj zbornica sklene, da se v ljudskih in pripravnih šolah kmetijstvo uči, da se povsod napravijo farne knjižnice in da se nemški jezik kot vezaven predmet iz ljudskih šol odpravi. — V seji 16. t. m. je poslanec Petrušević poseben predlog zastran ravnopravnosti rusinskega s poljskim jezikom v dež. zboru predložil ter v daljnem govoru dokazal, da je bilo že to v davnih časih tako, da so pa Rusini še le pod poljskimi kralji ob to pravico prišli, da je rusinska narodnost še le po razdeljenju Poljskega spet svojo veljavo zadobila in da so se sedanji čas Rusini tako svoje narodnosti zavedeli, da je celo nemogoče, da bi kak Rusin kdaj Poljak postal. Poljaci naj tedaj naravne pravice Rusinom pripoznajo in se z njimi spravijo kakor brat z bratom, — potem še le začne nova zgodovina Rusinov in Poljakov. — Daj Bog, da bi ta v v smislu ravnopravnosti rešili!

Zgornje-avstrijski. V seji 8. jan. bilo je posvetovanje o sporočilu dež. predloga, naj se otroci protestantskih mater, ki so v dež. rodilnici rojeni in na dež. stroške izrejeni, kerščujejo po protestantskem obredu. Nastal je potem kaj živ pogovor in skorej da hrup, ki pa ne vemo, zakaj. Mi mislimo namreč, da ta reč, kakor je tudi dež. namestnik povdarjal, ne spada kratko in malo pred zbor, ker je sploh navada, da se otroci po materi ravnajo in po tistem obredu kerščujejo, h kateremu mati spada. Čudimo pa se tudi linškemu škofu, ki je terdil, da je dvomljivo, ali protestantski kerst kaj velja — saj vendar nikogar po prestopu h katoliški veri v drugo ne kerstijo. Po dolgem pričkanju bil je vendar slednjič predlog dež. odbora odobren.

Ptuje dežele.

Govori se v enomer, da se ste ruska in papeževa vlada popolnoma razperle,

in da si poslednja tudi za to prizadeva, da bi rusko poslanstvo v Rimu nehalo, ker tudi papež nima nobenega zastopnika v Petrogradu.

Prim je menda že na Portugalsko ubegel, a punta vendarle ni konec, velikoveč se piše, da se je po več krajih z nova vnel. Uboga Španska!

Napoleon je govoril — Amerikancem prav prijazno, ali oni se za to nič ne mejnijo in neki komej čakajo, kdaj da bi s orožjem planili v Mehiko in popodili vse Francoze in druge tujce. Tako se ta štrneta mota!

Razne novice.

* V Harijah na Notranjskem je pretečeno kvaterno nedeljo 20 hiš pogorelo, ravno ko so bili ljudje v daljni ternovski cerkvi pri službi božji zbrani. Med pogorelci je bil le eden zavarovan! Ker je ondi gotovo silna stiska in revščina, priporočamo tudi „Slov.“ nesrečne Harijce usmiljenim Slovincem, naj jim v njihovi grozni nesreči na pomoč pridejo!

* Po nasvetu znanega rodoljuba in kmetovavca g. Miha Vizjaka sklenila je enoglasno teharska srenja na Štajerskem, da pristopi k slov. Matici kot dosmertem ud. — Slava g. Vizjaku in celi srenji! Naj bi jih še drugod kaj posnemati hotli!

* G. dr. Janez Podliščekov (Kovač) piše v „Novicah“, da bi bilo zdaj najbolje, preseliti se v Serbijo, ker je zemlje in posestev povsod dosti na prodaj, bodisi povaséh ali po mestih. Zlasti pa bi jo usnjariji in klobučarji, pa tudi mlinarji in žagarji dobro zadeli, pred vsemi pa gotovo najbolje pridni slov. zemljedelci ali kmetje. — Po vsaki ceni je že bolje misliti na Serbijo nego v Ameriko, kamor je deleč in potniina previsoka.

* G. dr. Tonkli, iskren slovenski rodoljub, imenovan je advokat za kanalski okraj na Goriškem. Slavo pojemo Kanalčanom, da so dobili tako verlega moža, ki bode ondi narodno zavest budil in skerbil, da se s časom spet vse na bolje oberne in slovenščini lepši dnevi napočijo. Mnogaja letala!

* G. France Grbec, konservatorist v Pragi, namerja izdajati list, z imenom „Lira Sionska“, ki bode redno izhajala 15. dne vsacega meseca ter obsegala na osemih straneh velike osmerke napeve, kakoršnih je potreba za rabo v prihodnjem mesecu. Veljala bode za celo leto 2 gld., za pol leta pa 1 gld. Ker je to kaj krasna in hvalevredna misel in zasluži, da bi se v djanju izpeljala, naj se mu berž ko berž pridno oglašajo naročniki, zlasti pa učitelji in vsi tisti, katerim je mar in skerb za povzdigo cerkvenega petja.

* Nedavno se je v Timencah na Koroškem ta le nesreča prigodilo. Nek kmet je sklenil sam kravo pobiti, sosed pa, da mu bode pomagal. Prav! Odločeni dan se spravijo zgodaj na delo. Kmet vzame težko mesarico, sosed pa prime kravo za roge in jo derži, kakor je že to po kmetih navada, kjer nimajo tako priprave, kakor mesarji. Kmet zdaj sekuro vzdigne, — krava pa to videvši umakne se nagloma z glavo tako, da je sosed svojo tje nastavlil in v trenutku namesti krave tako po čelu dobil, da je koj umerl. — Kje nesreča človeka išče!

Loterija.

Gradec: 6 2 10 24 27.

Prihodnje srečkanje je 7. februarja 1866.

Dunajska borsa 26. januarja 1866.

Bankine akcije	758
Kreditne „	152.60
London	104.55
Novi zlati	4.99
Srebro	104.50